

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

Kingdom of the Netherlands

oraz **Krajowy Punkt Kontaktowy OECD w Polsce**

Raport z warsztatu dla organizacji pozarządowych pt.

Plan for a Better Future.

*The role of the NGOs in the implementation of
the UN Guiding Principles on Business and Human Rights
and development of the National Action Plan
on Business and Human Rights*

*Rola NGO's we wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących biznesu
i praw człowieka oraz wypracowaniu Krajowego Planu
Działań w zakresie biznesu i praw człowieka*

26–27 października 2015 r. - Warszawa

patronat honorowy

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

we współpracy z

oraz przy wsparciu

SPIS TREŚCI:

1. Kontekst	3
2. Wprowadzenie do raportu	4
3. Raport z warsztatu	6
Aneks 1. Program warsztatu/Workshop Agenda	10
Aneks 2. Lista organizacji uczestniczących w warsztacie	12
Aneks 3. Wystąpienie dr. Adama Bodnara, Rzecznika Praw Obywatelskich	13
Aneks 4. Wystąpienie Wojciecha Ponikiewskiego, Dyrektora Departamentu Narodów Zjednoczonych i Praw Człowieka w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	15
Aneks 5. Praca w grupach – zestawienie	18
Grupa 1.1. State duty to protect human rights. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar I?.....	18
Grupa. 1.2. Company responsibility to respect human rights. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar II?.....	19
Grupa 1.3. Provide access to remedy. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar III?.....	19
Grupa 1.4. How should/could CSOs in Poland be involved in the NAP development process?.....	20
Grupa 1.5. How to engage among CSOs towards engaging in the NAP process in Poland?.....	21
Discussion: State Duty to protect.....	22
Discussion: Company responsibility to respect human rights – actions.....	22
Aneks 7. Wytyczne OECD na skróty	28
Aneks 8. Najczęściej zadawane pytania nt. Wytycznych OECD i KPK OECD	30
Aneks 9. Informacja nt. Koalicji CSR Watch Polska	32
Aneks 10. Rekomendacje dot. poprawy efektywności funkcjonowania KPK OECD w Polsce	33

1. Kontekst

W odpowiedzi na wyzwania wynikające z rosnącej wraz z globalizacją siłą i niezależnością przedsiębiorstw, w szczególności korporacji międzynarodowych, która nie idzie w parze z odpowiednim poziomem odpowiedzialności za poszanowanie praw człowieka, w 2011 Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła **Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka** (dalej: Wytyczne ONZ, ang. UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs)), w których podkreślono:

- » Filar 1. obowiązek państw do zapewnienia ochrony praw człowieka
- » Filar 2. odpowiedzialność przedsiębiorstw za przestrzeganie praw człowieka i
- » Filar 3. obowiązek zapewnienia skutecznych państwowych i pozapaństwowych, sądowych i pozasądowych mechanizmów rozpatrywania skarg na naruszenia praw człowieka przez przedsiębiorstwa i skutecznych środków zaradczych.

Swoje standardy do Wytycznych dostosowały m.in. UE, OECD, Rada Europy. Wyzwania związane z wdrożeniem Wytycznych były także przedmiotem już trzech **Forum ONZ dot. praw człowieka i biznesu**, z udziałem niemal dwóch tysięcy przedstawicieli NGOs, rządów i biznesu.

Kluczową rolę we wdrażaniu Wytycznych odgrywają Państwa, które mają obowiązek stworzyć takie ramy prawne, polityki i dawać dobry przykład (np. odpowiedzialnym zarządzaniem spółkami Skarbu Państwa), aby zapewnić poszanowanie praw człowieka przez firmy. Państwa, zgodnie z rekomendacjami Grupy Roboczej ONZ do spraw biznesu i praw człowieka, powinny opracować krajowe plany działania w obszarze biznesu i praw człowieka (dalej: KPD), wdrażające zobowiązania o których mowa w Wytycznych ONZ i zapewnić skuteczne mechanizmy rozpatrywania skarg na firmy, w tym zapewnić efektywne funkcjonowanie pozasądowych mechanizmów skargowych, m.in. **Krajowych Punktów Kontaktowych OECD** (oparty na mediacji pozasądowy mechanizm skargowy).

Powiązanie w ramach KPD rozproszonych działań dotyczących np. raportowania danych pozafinansowych, zrównoważonych zamówień publicznych (ZZP), reformy Kodeksu Pracy czy Krajowego Punktu Kontaktowego OECD, umożliwia spójność działań i kompleksowe podejście do reformy prawa i polityk, co jest kluczem do wypracowania systemowych rozwiązań wspierających zrównoważony rozwój i poszanowanie praw człowieka przez firmy, a tym samym mających wpływ na jakość życia społeczno-gospodarczego w Polsce.

Państwa UE, wezwane przez Komisję Europejską do opracowania KPD, zobowiązały się to zrobić do 2014 (pkt. 25 Strategii i Planu Działania UE w zakresie praw człowieka i demokracji, 2012). W 2014 wezwanie to ponowiła Rada Praw Człowieka ONZ i Rada Europy. Ponad 30 państw prowadzi prace nad KPD, kilka je ukończyło, np. Wielka Brytania, Holandia, Dania, Litwa, Szwecja, Finlandia i rozpoczęło reformy. Choć Polska poinformowała UE i ONZ o rozpoczęciu prac nad KPD już na początku 2013, dopiero w 2015 r., m.in. pod wpływem nacisku ze strony NGOs (**apel ze strony ponad 30 NGOs do Premier RP o wyznaczenie resortu wiodącego i rozpoczęcie prac nad KPD**), doszło do spotkania międzyresortowego na którym ustalono, że rolę koordynatora procesu będzie pełnił MSZ. **Pismo MSZ** wskazuje na otwartość i chęć współpracy MSZ w ramach procesu KPD z NGOs i innymi interesariuszami.

Aby jednak NGOs oraz szeroko rozumiane społeczeństwo obywatelskie były dobrze przygotowane do udziału w procesie prac nad Krajowym Planem Działania w obszarze biznesu i praw człowieka; i umiały w pełni wykorzystać potencjał jaki stanowi on dla wypracowania kompleksowej polityki Państwa zapewniającej poszanowanie praw człowieka w kontekście biznesu konieczne jest podniesienie ich świadomości i wiedzy w tym zakresie.

2. Wprowadzenie do raportu

Latem 2015 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych poinformowało o planach rozpoczęcia jesienią tegoż roku prac nad Krajowym Planem Działań wdrażającym Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka we współpracy z różnymi grupami interesariuszy.

Aby umożliwić merytoryczny i konstruktywny udział organizacji pozarządowych (NGOs) w procesie prac nad Krajowym Planem Działań w obszarze biznesu i praw człowieka (dalej: KPD, ang. National Action Plan on Business and Human Rights (NAP)) w wyżej wskazanym procesie, a tym samym zwiększyć wpływ organizacji społeczeństwa obywatelskiego na wdrażanie Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka (dalej: Wytyczne ONZ) przez biznes i administrację publiczną, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, Ambasada Królestwa Niderlandów oraz Krajowy Punkt Kontaktowy OECD zorganizowały w październiku 2015 roku dwudniowy warsztat mający na celu przybliżenie przedstawicielom środowiska pozarządowego problematyki praw człowieka i biznesu oraz pogłębienie ich wiedzy i kompetencji w tym obszarze.

Warsztat stanowił także okazję do przedstawienia doświadczeń w ww. zakresie organizacji pozarządowych z innych krajów tj. Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), International Corporate Accountability Roundtable (ICAR), Sherpa, Bern Declaration oraz OECD Watch, które na warsztacie były reprezentowane przez:

- Virginię Sanjojo oraz Mariette van Huijstee z organizacji SOMO oraz OECD Watch,
- Sara Blackwell z International Corporate Accountability Roundtable (ICAR) (Skype video connection)
- Sandrze Cossart z francuskiej organizacji Sherpa, która na dzień przed sesją we francuskim Senacie dot. inicjatywy ustawodawczej, nagrała specjalnie na potrzeby warsztatu prezentację nt. pierwszej w Europie, francuskiej inicjatywie ustawodawczej, która ma przełamać „dogmat” o nienaruszalności odrębnej osobowości prawnej firm tworzących *corporate group* i umożliwić zapewnienie sprawiedliwości osobom poszkodowanym przez korporacje.

W warsztacie wzięli aktywny udział także przedstawiciele administracji publicznej, w tym pan Wojciech Ponikiewski, Dyrektor Departamentu Narodów Zjednoczonych i Praw Człowieka, i pan dr Arkadiusz Tarnowski, KPK OECD / PAIiIZ, oraz ekspertka ds. Wytycznych OECD, Agata Mężyńska.

W czasie warsztatu szczególną uwagę poświęcono:

- Wytycznym ONZ dotyczącym biznesu i praw człowieka;
- wybranym rekomendacjom, w tym Grupy Roboczej ONZ ds. biznesu i praw człowieka, dotyczącym procesu i zawartości Krajowego Planu Działań w obszarze biznesu i praw człowieka oraz doświadczeniom innych państw w tym zakresie;
- procesowi i zawartości krajowych procedur, oraz mechanizmom dochodzenia sprawiedliwości w sytuacjach naruszenia praw człowieka przez przedsiębiorstwa, oraz temu w jaki sposób proces prowadzący do wypracowania KPD może zostać wykorzystany do poprawy efektywności funkcjonowania mechanizmu skargowego związanego z Krajowym Punktem Kontaktowym OECD (ang. OECD National Contact Point (OECD NCP)) w Polsce oraz popularyzacji lub wypracowania innych mechanizmów i procedur skargowych;

- funkcjonowaniu pozasądowego mechanizmu skargowego w oparciu o skargi do Krajowego Punktu Kontaktowego OECD (KPK OECD), przybliżeniu uczestnikom warsztatu procedury skargowej jak również możliwości wykorzystania procesu KPD do poprawy efektywności funkcjonowania KPK OECD.

Z kolei praca w grupach była okazją do podjęcia próby zmapowania oczekiwań NGOs odnośnie ich partycypacji w procesie prac nad KPD oraz zawartości KPD.

Na potrzeby warsztatu i aby umożliwienia uczestnikom na tyle zapoznanie się z omawianą problematyką aby mogli oni aktywnie i świadomie uczestniczyć w dyskusjach i pracy w grupach, opracowano dwa dokumenty robocze (opublikowane następnie w formule Working Papers):

- [PIHRB Working Paper nr 1/2015: Beata Faracik, Krajowy Punkt Kontaktowy OECD w Polsce. Stan obecny i rekomendacje.](#)
- [PIHRB Working Paper 2/2015: Beata Faracik, Działań w obszarze biznesu i praw człowieka. Rola NGOs w procesie prac nad KPD.](#)

Ponadto, warsztat stał się także forum na którym Rzecznik Praw Obywatelskich ogłosił także swoje plany dotyczące powołania specjalnej grupy roboczej w Biurze RPO ds. biznesu i praw człowieka. W skład grupy roboczej obok niezależnych ekspertów mają wejść przedstawiciele poszczególnych grup interesariuszy, w tym partnerów społecznych i NGOs.

Działania promocyjne:

Informacje do NGOs zostały rozesłane szeroko drogą mailową m.in. do członków Koalicji CSR Watch Polska (ok. 12 organizacji), Koalicji na rzecz Równych Szans (ok. 65 organizacji), wszystkich sygnatariuszy Apelu do Premier w sprawie potrzeby opracowania Krajowego Planu Działań (ok. 30 org.).

Ponadto informacja została zamieszczona także:

- na stronie internetowej Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu – www.pihrb.org
- w Newsletterze OFOP z dnia 1.10.2015 - <http://mail.exciting-news.de/p/koovbpsc3g/m4c1y0hv54/>
- na portalu ngo.pl – w zakładce szkolenia <http://kalendarz.ngo.pl/wiadomosc/1663831.html>
- w mediach społecznościowych:
  - Facebook, m.in.:
    - Strona wydarzenia: <https://www.facebook.com/events/912983342101556/>
    - Profil PIHRB - <https://www.facebook.com/prawaczlowiekaibiznes/posts/1128378320524418> (381 odsłon do 1.10)
    - Profil Koalicji CSR Watch - <https://www.facebook.com/CSRWatchPoland/posts/1010323212360617>

3. Raport z warsztatu

Warsztat, po krótkim powitaniu uczestników wydarzenia przez Prezeskę Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu, Beatę Faracik oraz przedstawieniu organizacji współpracujących, tj. SOMO, OECD Watch, International Corporate Accountability Roundtable (ICAR) oraz Duńskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu, otworzyło wystąpienie Ambasadora Królestwa Niderlandów w Polsce, pana Paul'a Bekkers, który podkreślił dużą wagę jaką rząd holenderski przywiązuje do zapewnienia poszanowania praw człowieka w kontekście biznesu, czego przejawem jest między innymi opracowanie Krajowego Planu Działań dot. biznesu i praw człowieka oraz rozpoczęcie wdrażania wskazanych w nim działań.

Zabierający po nim głos dr. Adam Bodnar, Rzecznik Praw Obywatelskich, określił zakres działań Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (BRPO) oraz zadeklarował, że BRPO będzie podejmowało działania mające wesprzeć wdrożenie w Polsce zasad zawartych w Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka, w tym zbada, jakie problemy wynikające z aktualnego stanu prawa krajowego, a odnoszące się do kwestii z zakresu praw człowieka i biznesu, pojawiają się w skargach składanych do BRPO. Ponadto RPO zadeklarował powołanie Grupy Roboczej ds. biznesu i praw człowieka, składającej się z przedstawicieli wszystkich kluczowych grup interesariuszy i ekspertów, a mającej na celu doradzenie RPO w tym obszarze.

Otwierając część warsztatową pani Faracik podkreśliła, że celem warsztatu jest przybliżenie przedstawicielom środowiska pozarządowego problematyki praw człowieka i biznesu po to aby zwiększyć wpływ NGOs na wdrażanie Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka przez biznes i administrację publiczną, oraz aby umożliwić merytoryczny i konstruktywny udział NGOs w procesie prowadzącym do wypracowania przez administrację publiczną Krajowego Planu Działania w zakresie biznesu i praw człowieka (*National Action Plan on Business and Human Rights*). Podkreśliła, że w czasie warsztatu szczególna uwaga będzie poświęcona procedurom i mechanizmom dochodzenia sprawiedliwości w sytuacjach naruszenia praw człowieka przez przedsiębiorstwa, oraz temu w jaki sposób proces prowadzący do wypracowania KPD może zostać wykorzystany do poprawy efektywności funkcjonowania mechanizmu skargowego związanego z KPK OECD w Polsce oraz popularyzacji lub wypracowania innych mechanizmów i procedur skargowych.

Zabierając następnie głos Mariette van Huijstee (SOMO/ OECD Watch) omówiła pokrótce historię przyjęcia Wytycznych ONZ i dynamikę ich implementacji, w tym działania na rzecz opracowania Krajowych Planów Działań w obszarze biznesu i praw człowieka, odwołując się m.in. do wyników ankiety przeprowadzonej przez Business & Human Rights Resource Centre oraz Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. praw człowieka wśród rządów w celu uzyskania informacji odnośnie przeszkód i okoliczności sprzyjających takim działaniom, jak również inicjatyw i dokumentów o charakterze deklaracyjnym przyjmowanych na poziomie międzynarodowym (np. Radę Ministrów Rady Europy, G7). Przedstawiła także pokrótce działania podejmowane na forum ONZ (OHCHR, Grupę Roboczą ONZ ds. biznesu i praw człowieka, Forum ONZ ds. biznesu i praw człowieka, stanowiska zabierane przez Państwa członkowskie Rady Praw Człowieka ONZ w ramach Powszechnego Przeglądu

Okresowego (*Universal Periodic Review*)), społeczeństwo obywatelskie ale i same przedsiębiorstwa na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ. Podkreśliła również duże nadzieje wiązane z pracami nad umową międzynarodową w zakresie biznesu i praw człowieka jakie toczą się na forum ONZ, mimo silnej opozycji wobec tych prac ze strony państw Zachodu.

Kolejna ekspertka SOMO, Virginia Sanjojo, swoją prezentację i ćwiczenia w stylu *case study* (w oparciu o quiz) skontrolowała na pojęciu konceptu *human rights due diligence*, czyli należytej staranności w zakresie praw człowieka, oraz tym jak niejednokrotnie problematyczne i trudne może być wykazanie niedochowania jej przez przedsiębiorstwa co ma następnie wpływ na wyniki rozpatrywania skarg na naruszenie Wytycznych OECD przez przedsiębiorstwa. Podkreśliła także kluczową rolę zadbania o odpowiednie udokumentowanie braku zachowania należytej staranności w przypadku przygotowywania skargi na naruszenie Wytycznych OECD, ale i kluczowość zrozumienia gdzie przebiega odpowiedzialność przedsiębiorstw za naruszenia praw człowieka lub szerzej, naruszenia Wytycznych OECD i Wytycznych ONZ.

Działania jakie mogą być podejmowane na poziomie krajowym w celu wdrożenia Wytycznych ONZ oraz w inny sposób niż opracowanie KPD, zostały zasygnalizowane na przykładzie inicjatywy ustawodawczej we Francji. W nagraniu zrobionym na dzień przed głosowaniem w Parlamencie francuskim w tej sprawie, Sandra Cossart z organizacji Sherpa omówiła działania jakie organizacje pozarządowe we współpracy ze sprzyjającymi parlamentarzystami podjęły by doprowadzić do przyjęcia ustawy wymagającej od przedsiębiorstw odpowiedzialności za działania ich (pod)dostawców i firm-córek (French law on the duty of vigilance (or duty of care) owed by parent and contracting companies).

Wreszcie, przedstawicielka SOMO omówiła przewodnik dla NGOs odnośnie wykorzystywania Wytycznych ONZ w działaniach rzeczniczych i monitorujących.

Sesję III dedykowaną Krajowym Planom Działań w obszarze biznesu i praw człowieka otworzyła krótka prezentacja Beaty Faracik, mająca na celu przybliżenie uczestnikom warsztatu podstawowych informacji i pojęć związanych z KPD. Po tym wprowadzeniu zabrał głos przedstawiciel Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który skoncentrował się na działaniach zmierzających do wypracowania Krajowego Planu Działań na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka w Polsce. Podkreślił on kluczową rolę KPD dla koordynacji i uspołnienienia działań administracji publicznej w tym obszarze i rolę jaką Wytyczne ONZ odegrały dzięki zawartemu w nich spójnemu i przejrzystemu podejściu do zakresu odpowiedzialności poszczególnych aktorów. Wskazał także na wzrost świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju i koniunkturę międzynarodową, które wpływają na wzrastającą przychylność i zrozumienie dla potrzeby uregulowania tej problematyki. Wskazał także, że istotnym czynnikiem jest też aspekt świadomości społeczności międzynarodowej w kwestii prowadzenia biznesu w krajach trzeciego świata (m.in. problematyka sprawiedliwego handlu).

Jednocześnie podkreślił rolę i chęć współpracy administracji z interesariuszami w wypracowywaniu poszczególnych działań. Przedstawił także pokrótce działania podejmowane aktualnie przez administrację publiczną tj. utworzenie nieformalnej grupy roboczej spotykającej się w formule międzyresortowych spotkań z udziałem m.in. przedstawicieli Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Rolnictwa, MPIPS czy Rzecznika Praw Obywatelskich, w celu wstępnego przygotowania zakresu tematycznego KPD. Zasygnalizował także chęć i otwartość MSZ na

konsultacje z interesariuszami. Dyrektor zaznaczył, iż prace są na bardzo wczesnym etapie, wspomniał też, że w związku ze zmianą sytuacji politycznej poruszany proces może być osłabiony. (Pełen tekst wystąpienia przedstawiciela MSZ znajduje się w aneksie 4).

Łącząca się z uczestnikami warsztatu za pomocą połączenia video Sara Blackwell (ICAR) przedstawiła pokrótce różne kwestie związane z opracowywaniem krajowych Planów działań w różnych krajach na świecie. Omówiła także dwie podstawowe metodologie opracowywania KPD – opracowaną przez ICAR we współpracy z Duńskim Instytutem Praw Człowieka (tzw. NAP Development Toolkit) oraz metodologię zawartą w Wytycznych Grupy Roboczej ONZ ds. biznesu i praw człowieka – jako wartości uwzględnienia przy opracowywaniu polskiego KPD. Zwróciła także uwagę na korzyści z opracowywania KPD (uspójnienie działań i polityk krajowych odnoszących się do biznesu i praw człowieka, jasny plan działań, wzrost świadomości wśród administracji), jak i na negatywne aspekty tych procesów (duże obciążenie środków finansowych i zasobów ludzkich, niekiedy wymówka by nie uczestniczyć i nie wspierać prac nad umową międzynarodową w obszarze biznesu i praw człowieka, dotychczas raczej rozczarowująca zawartość NAPs). Zauważyła że można odnotować pozytywną tendencję wśród państw, które chcą być regionalnymi liderami, na szybkie podejmowanie działań prowadzących do wypracowania KPD, oraz rosnącą otwartość na współpracę z interesariuszami na etapie tworzenia KPD (wskazanie Niemiec jako kraju gdzie konsultacje były niemal modelowo przeprowadzone i opierały się na dużym zaangażowaniu interesariuszy). Na koniec Sara przedstawiła także krótką ocenę opracowaną w oparciu o metodologię wypracowaną przez ICAR i European Coalition for Corporate Justice, już przyjętych KPD, wskazując pozytywne i negatywne ich aspekty.

Ostatnią prezentacją w ramach Sesji III była prezentacja SOMO na temat holenderskiego KPD, jego pozytywnych aspektów oraz słabych stron, oraz lekcji jakie polskie NGOs mogą wyciągnąć z doświadczeń holenderskich NGOs uczestniczących w tym procesie.

Sesję IV otworzyła krótka prezentacja przedstawicielki PIHRB na temat rekomendacji dot. kształtu procesu prac nad KPD w Polsce wypracowanych przez PIHRB i zawartych w opracowanym na potrzeby warsztatu materiale, następnie opublikowanym jako PIHRB Working Paper nr. 1/2015 (dostępny na stronie www.pihrb.org). Prezentacja stanowiła także punkt wyjścia do pracy w grupach i mapowania oczekiwań polskich NGOs dot. procesu wypracowania KPD w Polsce i jego zawartości. Zestawienie efektów pracy w grupach znajduje się w Aneksie 5.

Drugi dzień warsztatu był w całości dedykowany Wytycznym OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych. Po ogólnym wprowadzeniu do problematyki Wytycznych przez ekspertki OECD Watch oraz omówieniu roli Krajowych Punktów Kontaktowych OECD, jak również zwróceniu uwagi na charakterystyczny czterostronny układ angażujący zarówno administrację rządową jak i trzy kluczowe grupy interesariuszy (biznes, związki zawodowe, NGOs), omówiono mechanizm rozpatrywania skarg osadzony w Wytycznych OECD a wykorzystujący mediacje jako drogę do znalezienia rozwiązania sporu w sytuacji potencjalnego naruszenia Wytycznych OECD przez przedsiębiorstwo. Podkreślono możliwość składania skarg i jednoczesnego informowania o skardze kilku KPK OECD aby umożliwić im decyzję odnośnie najbardziej właściwego w danej sprawie. Polscy eksperci (dr. Tarnowski, A. Mężyńska) omówili także w oparciu o procedury

obowiązujące polskie KPK OECD kluczowe etapy pracy KPK tj. analizę sprawy (etap 1), mediację (etap 2) oraz, jeśli jedna ze stron nie chce wejść na ścieżkę mediacji – etap 3 na który składa się ocena sytuacji potencjalnego naruszenia Wytycznych OECD przez KPK. Przedstawili także kluczowe kryteria którymi powinny się kierować w swojej pracy KPK OECD aby zapewnić obiektywną ocenę rozpatrywanej sprawy. Omówienia polskich procedur zostało uzupełnione przez prezentację przez SOMO narzędzia online - [OECD Watch Online Check](#), który na etapie pisania skargi może pomóc w ocenie czy rzeczywiście doszło do naruszenia wytycznych i czy składanie skargi na firmę jest zasadne. Sesje dedykowane Wytycznym OECD zakończyła prezentacja rekomendacji opracowanych przez Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu w celu poprawy efektywności działania KPK OECD w Polsce (w załączeniu – aneks 10). Przedstawiciel KPK OECD zasygnalizował, że jest prawdopodobne, że niektóre postulaty zostaną zrealizowane ponieważ toczą się prace nad możliwością utworzenia tzw. Komitetu Sterującego, w skład którego wchodziłoby przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy jak również eksperci z wybranych, właściwych merytorycznie ministerstw. Wskazał, że jeśli nie nastąpią istotniejsze zmiany w związku z wynikiem wyborów parlamentarnych, można oczekiwać, że PAIIZ przyjmie decyzję o zmianie struktury a następnie przedstawi ją ciału nadzorującemu jego pracę tj. Ministerstwu Gospodarki. Podkreślono, że choć formuła I skład ciała sterującego odbiega od oczekiwań NGOs, wydaje się, że na dany moment przy danym klimacie politycznym jest to najlepsze rozwiązanie. W dyskusji jaka się wywiązała na ten temat podkreślono jednak, że NGOs nie powinny ustępować i winny naciskać na polską administrację w celu przyjęcia lepszych rozwiązań.

Aneks 1. Program warsztatu/Workshop Agenda

26 October 2015 | Monday

Session I

- 9.30–10.00 Welcome statement by J.E. Ambassador Paul Bekkers, Dr Adam Bodnar, Human Rights Defender of Poland and Beata Faracik, President of the Board of the Polish Institute for Human Rights and Business.
- 10.00 – 10.30 Participants' introductions
- 10.30 – 11.45 Overview of the Business & Human Rights policy area
- » Historic background
  - » Introduction to UN Guiding Principles on Business and Human Rights
  - » Impact of the UNGPs on other standards and their uptake by various actors, incl. international organizations.
  - » Generic overview of the current dynamics and developments: UNGPs implementation by business and states (National Action Plans, Human Rights & Business Treaty Process)
  - » Inspiration: Legislative initiatives in selected countries
-

Session II

- 12.00 – 13.30 How to use the UNGPs in research and advocacy. NGOs role in advocating for and monitoring UNGPs uptake by companies. Key concepts. Human Rights Due Diligence Quizz. [SOMO]
-

Session III

- 14.30 – 16.00
- » National Action Plan on Business & Human Rights (NAP)
    - Introduction [PIHRB]
  - » Presentation by Polish MFA on the current status quo and planned work. [Mr. Wojciech Ponikiewski, Director of the Department of United Nations and Human Rights, MFA]
  - » National Action Plans: lessons from other countries & NAPs Toolkit [ICAR]
    - › NAP Toolkit (Model National Baseline Assessment, model NAP drafting process and model NAP)
    - › Results of the NAP review process by NGOs
  - » Case study: Dutch NAP. What Polish NGOs should learn from the Dutch NGOs [SOMO]
  - » Questions and Answers
-

Session IV

- 16.15–17.35
- » Presentation of the recommendations regarding the shape of the National Action Plan drafting process in Poland [PIHRB]
  - » Group work and facilitated discussion: mapping: expectations of Polish NGOs regarding National Action Plan drafting process and content.
- 17.35–17.45 Wrap up.

Session V

- 9.30 – 9.50 Introductions and presentation of objectives for the 2nd day
- 9.50 – 10.15 Relationship between UNGPs, NAP and OECD Guidelines for Multinational Enterprises.
- » OECD National Contact Point complaints procedure in the light of the 3rd pillar of the UNGPs' "Access to remedy".
  - » What makes a good grievance mechanism? UNGPs OP 31)
- 10.15 – 10.45 OECD Guidelines for Multinational Enterprises: General Introduction
-

Session VI

- 11.00 – 12.00 OECD National Contact Point (NCP) in Poland [dr Arkadiusz Tarnowski, Polish NCP OECD/PALiZ; Agata Mężyńska, OECD Guidelines expert]:
- » Structure and functioning: limitations and potential
  - » Complaints procedure overview
- 12.00 – 13.00 Best practices and experiences of the OECD Watch members from other countries regarding the effective use of the OECD NCP complaints system. Group work/Cases
-

Session VII

- 14.00 – 14.45 What makes a good OECD National Contact Point?
- » Overview of initiatives in other countries aimed to improve effectiveness of the OECD National Contact Points around the world.
  - » Recommendations of the OECD Watch on National Contact Point improvement.
- 14.45 – 15.00 How to improve effectiveness of the Polish OECD National Contact Point recommendations.
-

Session VIII

- 15.20 – 16.30 Plan of Action for NGOs - group work and facilitated discussion:
- » What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar I (State duty to protect human rights), Pillar II (Company responsibility to respect human rights) and Pillar III (Provide access to remedy, including Polish NCP OECD).
- 16.30 – 16.45 Presentations and plenary session
- 16.45 – 17.00 Key points/messages from the training. Concluding remarks. Next steps.

Aneks 2. Lista organizacji uczestniczących w warsztacie

1. CSR Impact
2. Finance Watch
3. Forum Odpowiedzialnego Biznesu
4. Fundacja Dzieci Niczyje
5. Fundacja Frank Bold
6. Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
7. Fundacja im. Stefana Batorego
8. Helsińska Fundacja Praw Człowieka
9. Inicjatywa na rzecz Międzynarodowego Prawa Karnego i Praw Człowieka w Europie Środkowo-Wschodniej
10. Instytut Globalnej Odpowiedzialności
11. Kampania Przeciw Homofobii
12. Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu
13. Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego
14. Polska Zielona Sieć, członek CEE Bankwatch Network w Polsce
15. Sieć Obywatelska Watchdog Polska
16. Uniwersytet Warszawski
17. IDEA 2000
18. Europejska Autostrada Energetyczna

Aneks 3. Wystąpienie dr. Adama Bodnara, Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowna Ekscelencjo, Panie i Panowie,

Z wielką przyjemnością pragnę powitać Państwa na dzisiejszym seminarium. Styk biznesu i praw człowieka jest jednym z bardzo istotnych zagadnień w Polsce i już w mojej poprzedniej roli – jako wiceprezes Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, jak również działając w innych organizacjach – miałem okazję się nim zajmować. W związku z tym nie muszę chyba nikogo przekonywać o moim zainteresowaniu tym tematem.

Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce ma bardzo duży potencjał jeśli chodzi o kwestie będące na styku biznesu i prawa człowieka. Wystarczy przyjrzeć się bliżej pracy poszczególnych departamentów, by zobaczyć jak różne zagadnienia dotyczące związków między biznesem i prawami człowieka pojawiają się w ich pracy. Jest Departament Prawa Cywilnego, gdzie naturalnie występują kwestie dotyczące dostępu do sądu i prawo do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sporów; jest Departament Przeciwdziałania Dyskryminacji, który zajmuje się naruszeniami zasad równości, także przez osoby prywatne. Mamy również bardzo istotny Departament Prawa Pracy, który zajmuje się ochroną pracowników przed naruszeniami ich praw przez pracodawców, jak i kształtowaniem gwarancji dla nich.

Także patrząc z perspektywy 1.5 miesiąca mojej aktywności na obecnym stanowisku, mogę odnotować, że dokonałem szeregu wystąpień, z których jedno ważne, dotyczące nadużywania tzw. 'umów cywilnych' w celach zatrudniania, było dość nagłośnione w mediach.

Przyglądając się zatem bieżącym praktykom Biura i działalności samego Rzecznika, możemy wyodrębnić szereg konkretnych działań w obszarach istotnych z perspektywy zagadnień ze styku biznesu i praw człowieka. Z drugiej jednak strony, z punktu widzenia różnych międzynarodowych deklaracji, wzorców, standardów, włączając w to Wytyczne ONZ, w Biurze dotychczas nie było szczegółowej i dobrze wdrożonej strategii mówiącej jak w sposób kompleksowy BRPO powinno się zajmować tym tematem.

Tymczasem, jeśli spojrzymy na rozwój tego tematu w Europie i ONZ, zauważymy, że duży nacisk jest kładziony na rolę Krajowych Instytucji Praw Człowieka (KIPC), jak RPO, we wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka. Do roli Krajowych Instytucji Praw Człowieka we wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących Biznesu i Praw Człowieka odnosi się na przykład Deklaracja Edynburska uchwalona przez International Coordinating Committee (ICC) Krajowych Instytucji Praw Człowieka w 2010r. podczas konferencji w Szkocji. Na pięciu stronach zawarte są w niej zagadnienia takie jak ogólne zasady, promocja, edukacja, badania, monitoring, mechanizmy rozpatrywania skarg, środki naprawcze, środki pojednawcze, jak również tworzenie różnych partnerstw między Krajowymi Instytucjami Praw Człowieka. Zaaprobowanie takiego dokumentu sugeruje, że to jest rola, którą Krajowe Instytucje Praw Człowieka powinny odgrywać. Istnieje nawet Grupa Robocza działająca w ramach ICC, zajmująca się zagadnieniami Praw Człowieka i Biznesu, która pracuje nad promocją różnych materiałów, publikacji i opracowywaniem rekomendacji dla KIPC.

Jeśli przyjrzymy się strukturze Grupy Roboczej ICC ds. Biznesu i Praw Człowieka, interesujące jest, że tylko dwa kraje z Europy są w niej reprezentowane, jako partnerzy powołujący, (co wynikać może z potrzeby reprezentowania wszystkich kontynentów) – Duński Instytut Praw Człowieka oraz Niemiecki Instytut Praw Człowieka. Jeśli jednak porównamy praktyki tych instytucji ze sposobem funkcjonowania polskiego RPO, to zobaczymy, że są to dość różne typy instytucji – te pierwsze są skoncentrowane na promocji praw człowieka, badaniach i monitoringu poszanowania/realizacji praw człowieka, a nie na codziennych interwencjach czy rozpatrywaniu skarg, jak polski RPO. Jednakże istnieje tutaj potencjał do stworzenia formy współpracy z ww. dwoma instytucjami.

Po drugie, nie powinniśmy zapominać, że nie chodzi tylko o współpracę między KIPC, ale znacznie szerszą aktywność w obszarze biznesu i praw człowieka, co jest również podkreślane przez ONZ. Na przykład w 2011r. Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła rezolucję pt. 'Human rights and transnational corporations and

other business enterprises', w której w punkcie dziesiątym podkreśla ona „ważną rolę Krajowych Instytucji Praw Człowieka ustanowionych w zgodzie z Zasadami Paryskimi w obszarze biznesu i praw człowieka, oraz zachęca instytucje praw człowieka do dalszego rozwoju ich zdolności do efektywnego odgrywania takiej roli, włączając w to przy wsparciu Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka i zwracanie się do wszystkich odpowiednich uczestników”. Podobne stanowisko możemy znaleźć w raporcie Grupy Roboczej ONZ dot. Biznesu i Praw Człowieka przyjętym w 2012r.

Oznacza to, że istnieje wsparcie instytucji i ciał międzynarodowych dla bardziej zintegrowanego zaangażowania KIPC w prace w obszarze biznesu i praw człowieka, a także, że ta praca nie powinna być przez KIPC zaniedbana i powinna być traktowana poważnie.

Dodatkowo istnieje wiele innych międzynarodowych dokumentów, wytycznych i podręczników stworzonych dla KIPC, które mają na celu pomóc zrozumieć, co oznacza w kontekście kompetencji i mandatu RPO obowiązek państwa do zapewnienia ochrony praw człowieka, co oznacza odpowiedzialność przedsiębiorstw za poszanowanie praw człowieka i w jaki sposób RPO może wspierać takie postawy, oraz jaką rolę może odgrywać RPO w kontekście dostępu do środków naprawczych w przypadku pogwałcenia praw człowieka przez przedsiębiorstwa.

Jako że temat jest mi znany i uważam go za istotny, chciałbym zadeklarować, że spróbuję wdrożyć odpowiednią strategię w obszarze praw człowieka i biznesu w prace mojego biura. Jestem przekonany, że polski RPO może odgrywać ważną rolę w kontrolowaniu wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w Polsce oraz identyfikacji kluczowych zagadnień i problemów. A że nie lubię rzeczy czysto teoretycznych, które nie mają przełożenia w praktykę, chciałbym zacząć od utworzenia grupy roboczej w moim Biurze, której zadaniem będzie próba określenia, jakie działania należy podjąć jako minimum aby umożliwić wdrożenie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w sposób dostosowany do polskiego kontekstu.

Chciałbym, aby grupa ta składała się z reprezentantów organizacji pozarządowych, pomiotów gospodarczych, pracodawców, związków zawodowych oraz niezależnych ekspertów, którzy strategicznie opracują, co należy zrobić – aby z uwzględnieniem polskiej praktyki i w kontekście polskich problemów – zapewnić wdrożenie Wytycznych ONZ dot. Biznesu i Praw Człowieka. Chciałbym, aby w oparciu i w odniesieniu do Wytycznych ONZ stworzyć i opracować dokument zawierający mapę 'kwestii problematycznych'. Mam nadzieję, że to seminarium w dużej mierze pomoże rozpocząć te prace. Pozwoli także rozważyć, jak problemy z obszaru biznesu i praw człowieka są realizowane w pracach mojego biura i jak przekuć te problemy w Plan Działania instytucji RPO. Myślę, że w ten sposób, w czasie mojej kadencji, mogę się przyczynić do promocji Wytycznych ONZ, instrumentów ONZ i promocji dokumentów ICC, a jednocześnie pokazać jaką rolę może odgrywać KIPC w Europie Centralnej w obszarze biznesu i praw człowieka.

Życzę Państwu owocnych obrad i jeszcze raz dziękuję za zaproszenie.

Aneks 4. Wystąpienie Wojciecha Ponikiewskiego, Dyrektora Departamentu Narodów Zjednoczonych i Praw Człowieka w Ministerstwie Spraw Zagranicznych

Szanowni Państwo,

Chciałbym podziękować organizatorom za zaproszenie na dzisiejsze warsztaty na temat wdrażania *Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka*. Jest to dla mnie tym cenniejsza inicjatywa, że MSZ rozpoczęło niedawno koordynację procesu opracowania polskiego Krajowego Planu działania w zakresie wdrażania Wytycznych (a dla mnie osobiście jest to temat zupełnie nowy, w który muszę dopiero się wdobyć).

Intensyfikacja stosunków międzynarodowych, w tym przede wszystkim międzynarodowych stosunków gospodarczych, stwarza konieczność podjęcia głębokiej i kompleksowej analizy związków między promocją i ochroną praw człowieka oraz gospodarczą polityką państwa i działaniem biznesu.

W wyniku tej refleksji społeczność międzynarodowa opracowała kilka inicjatyw i mechanizmów, które mają na celu wyjaśnienie i doprecyzowanie roli i odpowiedzialności rządów i biznesu w zakresie ochrony i poszanowania praw człowieka.

Dlaczego wdrożenie zasad dotyczących ochrony praw człowieka w kontekście działań biznesu jest dla nas ważne?

Jesteśmy świadkami globalnego wzrostu świadomości dotyczącej różnych aspektów działalności biznesu, a więc:

- zagrożeń dla praw człowieka związanych z działalnością biznesu,
- dążenia do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczo-społecznego
- czy konieczności ochrony środowiska naturalnego przed nadmierną eksploatacją.

Wymusza to znalezienie i ujęcie w konkretne ramy prawne i polityczne zakresu uprawnień i obowiązków, tak państw, jak i przedsiębiorstw i pracodawców. Proces, o którym dzisiaj mówimy, ma za zadanie potraktowanie tego w sposób kompleksowy i skoordynowany.

Tematyka biznesu i praw człowieka zyskuje na znaczeniu na forach międzynarodowych, w tym przede wszystkim na forum ONZ, ale również na forum Unii Europejskiej czy Rady Europy. **Polska, jako członek UE, zobowiązana jest do opracowania Krajowego Planu Działania** na rzecz praktycznego wdrożenia *Wytycznych ONZ*. Deklaracja w tym zakresie została zawarta w przyjętym w lipcu 2015 r. dokumencie „Plan Działania UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w latach 2015-2019” (*Action Plan on Human Rights and Democracy for the period 2015-2019*).

Opracowanie Krajowego Planu Działania wymagać będzie wysiłków wielu podmiotów, środowisk, organizacji i grup społecznych o odrębnych, a czasem nawet sprzecznych interesach.

Podstawowa, będzie **rola rządu**, na którego barkach będzie spoczywała koordynacja prac nad Krajowym Planem Działania w zakresie biznesu i praw człowieka. Czerpać będziemy także z doświadczeń państw, które takie plany już wdrożyły.

Inni aktorzy i partnerzy tego procesu są jednakowo ważni. Biznes od wielu lat - na świecie, ale również w Polsce - jest coraz bardziej świadomy (ze względu na różne uwarunkowania i motywacje), że koniecznym jest wzięcie na siebie szerszej odpowiedzialności społecznej i wsparcie praw człowieka. To biznes będzie musiał w efekcie tego procesu wprowadzić gros obowiązków na swoje barki.

Również inni partnerzy w procesie przygotowania Krajowego Planu Działania odgrywać będą bardzo istotną rolę. Z radością obserwujemy zaangażowanie ze strony społeczeństwa obywatelskiego, działającego w

różnych formach: organizacji pozarządowych, stowarzyszeń czy też organizacji naukowych. To wsparcie (choć w praktyce być może nie zawsze łatwe, bo jak wiemy społeczeństwo obywatelskie „patrzy władzy na ręce”, a więc kontroluje, domaga się, mobilizuje itp., co nie zawsze jest miłe i przyjemne), ale konieczne dla sprawnego przeprowadzenia tego procesu i osiągnięcia rzeczywiście dobrych rezultatów, które będą wszystkich satysfakcjonować.

Warto zaznaczyć, że te intensywne działania na rzecz wdrożenia Wytycznych w państwach europejskich są przede wszystkim odpowiedzią na apele organizacji pozarządowych.

I tak dzieje się również w Polsce, czego najlepszym dowodem jest dzisiejsza konferencja.

Warto wspomnieć o jeszcze jednym stosunkowo nowym elemencie - świadomości społecznej, który dotyczy również Polski i jest to element międzynarodowy. Ma to miejsce w szczególności w obliczu kolejnych tragedii w tzw. Krajach trzeciego świata, czy też po prostu krajach znacznie biedniejszych od nas. Takie tragedie czy katastrofy dotyczą pracowników ponadnarodowych korporacji. Okazuje się, że pracownicy ci zatrudniani są w warunkach urągających wszelkim normom i standardom.

Polscy konsumenci zrozumieli, że przy kupnie produktów w Polsce warto zwrócić uwagę, gdzie dany produkt został wyprodukowany i na jakich warunkach. Los pracowników na drugim końcu świata zależy od ich wyboru. Polski konsument coraz chętniej zatem sięga po produkty z metką „fair trade”, zwraca uwagę kto, gdzie, w jakich warunkach i za jakie wynagrodzenie produkty te wytworzył. Czy nie miały miejsca przypadki rażącego łamania międzynarodowych standardów oraz praw człowieka.

Musimy zatem uznać że temat biznesu i praw człowieka jest wspólną odpowiedzialnością państwa (władzy wykonawczej i ustawodawczej), świata biznesu i obywateli.

Wytyczne ONZ są przydatnym narzędziem do mobilizacji szerokiego poparcia dla inicjatyw w tym zakresie. Inicjatyw - ze strony obywateli: pracowników i konsumentów; ze strony biznesu, który coraz chętniej angażuje się w rozmaite projekty, czy wreszcie rządu, który podjął się roli koordynatora oraz Parlamentu jako legislatora. A więc jest to nasza wspólna odpowiedzialność i wspólny obowiązek.

Jakie działania w tym zakresie zostały już podjęte przez polską administrację?

Podczas międzyresortowego spotkania w maju 2015 r., **Ministerstwo Spraw Zagranicznych podjęło się roli koordynatora procesu opracowania polskiego Planu Działania** w zakresie wdrożenia Wytycznych ONZ.

Obecnie w ramach przygotowawczych spotkań międzyresortowych, poddawane pod dyskusję są kwestie dotyczące formalnych aspektów prac nad polskim Planem Działania, organizacji spotkań, kalendarza prac, formuły konsultacji z partnerami społecznymi oraz metodologii opracowania dokumentu.

W prace najmocniej zaangażowane będą resorty: spraw zagranicznych, gospodarki, pracy i polityki społecznej, sprawiedliwości, finansów oraz skarbu państwa. Konieczna będzie też współpraca z Pełnomocnikiem ds. Równego Traktowania, Państwową Inspekcją Pracy oraz Rzecznikiem Praw Obywatelskich.

W trakcie przygotowań do prac nad Krajowym Planem zamierzamy przeprowadzić wszechstronną **analizę obecnego stanu prawnego** w Polsce w odniesieniu do każdego punktu Wytycznych ONZ. Chcemy ustalić, w którym miejscu znajduje się nasz kraj w kontekście licznych międzynarodowych konwencji oraz co już zostało zrobione, a co wymaga dalszych działań i dostosowań. Niezwykle pomocne w tym zakresie może się okazać korzystanie z pomocy opracowań organizacji międzynarodowych, w tym interesujących praktycznych przewodników nt. wdrażania Wytycznych ONZ i opracowaniu Krajowych Planów Działania.

Inspiracji do działania dostarczyć powinny też **akcje uświadamiające** nt. zasad przestrzegania praw człowieka w biznesie, skierowane do szerokiego spektrum odbiorców, zarówno ze środowiska biznesowego, jak i ze strony społecznej. Takie wydarzenia, np. w formie konferencji dla zainteresowanych NGOs, jak dzisiejsze warsztaty, będą dla MSZ ważnym punktem odniesienia i źródłem wiedzy.

Implementacja Wytycznych ONZ będzie wymagać aktywnej i ścisłej współpracy między szeroko rozumianą administracją publiczną oraz sektorem biznesu i społeczeństwem obywatelskim. **Konsultacje z „interesariuszami”** pomogą nam zebrać możliwie najwięcej pomysłów, inspiracji i konkretnych propozycji działań do wykorzystania w tworzonej polskim Planie Działania. Planowane są szerokie konsultacje z organizacjami pracowników i pracodawców, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem akademickim, organizacjami konsumenckimi i innymi partnerami.

Z prawdziwą przyjemnością zapraszam Państwa do dyskusji i wymiany własnych doświadczeń i punktów widzenia w odniesieniu do tematyki biznesu i praw człowieka. Mam szczerą nadzieję, że dzisiejsze warsztaty przyczynią się do szybkiego opracowania polskiego Planu Działania i do owocnego dialogu nt. najistotniejszych problemów w zakresie praw człowieka w biznesie oraz wyzwań stojących przed Polską w tej kwestii.

Dziękuję za uwagę.

Aneks 5. Praca w grupach – zestawienie

Grupa 1.1. State duty to protect human rights. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar I?

- As part of NAP development process organize an awareness raising workshop for administration (similar to the one that is now held for NGOs)
- Train public administration on human rights
- Establish one contact point for Human rights and business issues – defined role and responsibility
- State to make human rights risk assessments for all state-owned/ state-controlled enterprises
- It should be made obligatory for all State Owned Enterprises to join UN Global Compact
- Non-financial directive – implementing law should cover all fully owned SOE (not just 9 as now)
- Clear responsibility for coordination of monitoring and evaluation
- Separate budget for monitoring and evaluation of implementation of the NAP
- Annual event to report to all stakeholders to be held by the responsible ministry
- Strengthening legal protection of whistleblowers
- Setting up clear legal context and surrounding for whistleblower protection schemes
- Implementing whistleblowing schemes at controlling and supervising/overseeing state bodies
- Work on social attitudes towards whistleblowing – civic education
- Improvements to effectiveness of the National Labour Inspectorate
- State as employer – should improve respect for labour law and health and safety regulations.
- Changing community law – stronger emphasis on law to be community inclusive
- Public consultations law – longer time needed
- Address the issue of a minimal hourly wage.
- Incentives for increasing political will
- Improvements to the employment contracts
- Public procurement as a way to incorporate Human rights into public institutions activities
- Reform of the public procurement to include sustainability, human rights, etc.
- Sustainable Public procurement should be included as an aspect of state's responsibility
- Introducing requirement that business enterprises should develop, adopt and implement non-discriminatory policies at the workplace
- Protecting children's rights
- Ensure that impact of new technologies is taken into consideration (e.g. tools to control employees)
- Provide guidance to companies operating abroad (e.g. Tools like sectoral assessments in Netherlands or training of Embassy staff to provide adequate advice to companies about

potential human rights risk in the country of potential investment).

- Make financial support to companies' conditional on formal commitment of company to respect OECD Guidelines and UNGPs.
- To include binding requirements for companies using public funds through BGK, KUKI, etc.
- Identifying key ministries and describing their responsibilities and role
- Private military and security companies – it should be required that all PMSCs registered in Poland sign up to the International Code of Conduct and that only those are contracted by the Polish administration that are signatory to the ICOC.

Grupa 1.2. Company responsibility to respect human rights. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar II?

- To include a step-by-step framework format to be used by company, which will apply guidelines
- UNGPs obligatory for business using public funding
- Clear CSR Policy (Risk Assessment)
- Easy to reach and really working OECD National Contact Point – possibility to track
- Rights of people living in poverty
- Respecting in particular children's rights
- Link with Vision 2050 process
- We need to define all terms (they must be clear for the audience)
- Introduction to the measures (we need to be able to measure the impacts)
- Procedures for wiring complaints and transparency of answers to them
- The way of monitoring and evaluating of companies responsibility. Measures of control.

Grupa 1.3. Provide access to remedy. What do you consider important aspects to be included in the NAP in terms of implementing Pillar III?

- Reform of the NCP OECD – efficient complaints mechanisms
- Popularize and educate more on 'negotiations/mediations' (non-legal part that should be obligatory to proceed any law suits)
- Space for affected (in Poland and abroad) communities for having a voice: e.g. information available in different languages
- UNGPs obligatory for business using public funds – also regarding the internal grievance mechanism that meets conditions of UNGP OP 31.
- Legal help for victims
- Make court proceedings faster
- pass whistleblower protection laws
- Appointment of actor within public administration to enable to complain and to ask for a remedy.

- Area of impacts (social, environmental) must be clearly defined
- Easy procedures
- Guidelines based on comply or explain model
- differentiation between CSR and Human Rights across all 3 pillars.

Grupa 1.4. How should/could CSOs in Poland be involved in the NAP development process?

- Need for coordination of the CSOs efforts, capacity building and cooperation with other stakeholders.
- Consultations:
  - Meetings, conferences
  - Online consultations
  - Active and meaningful consultations – with sufficient time notice for submitting submissions
  - Bilateral – and multilateral government-NGOs consultations
  - Consultation process during drafting of NAP, including involvement at the early stage but also later – at the monitoring stage
  - Longer consultations process than required by law is necessary to allow time for in-depth examination of the drafts (best practice – UK – 12 weeks)
  - Consultation of documents – at all steps from national baseline assessment to final NAP
- Ombudsman – Working Group on Business & Human Rights
  - Consultations through working group in the ombudsman office
  - Ombudsman to lead/ coordinate the National Baseline assessment
- CSOs – to develop ‘shadow’ baseline assessment to government led one
- CSOs to research cases of HR violations linked to State Owned enterprises to show need for action
- Cooperation across the non-governmental sector together with the governmental entities (Ombudsman’s office, National Labour Inspectorate)
- Try to push for the German model of consultations: Involvement as member (representative of the NGO sector) in the steering group that leads process and drafts NAP
- Get involved in the government working group if possible.
- Develop recommendations and reports including best practices.
- CSOs coordination and capacity building
  - Need of coordinator among civil society (good representation of different NGOs)
  - Discuss with NGOs what we want – coordination and strategizing
  - Regional meeting – national conference(s) with workshop sessions
  - Consultations connected with learning process and involvement of more experiences partners outside of Poland or Europe.

Grupa 1.5. How to engage among CSOs towards engaging in the NAP process in Poland?

- Leading NGO as a facilitator:
  - Finding leadership
  - Set one leading coordinator for mailing lists and for communications with government
  - One leader NGO having time for the in depth involvement and facilitation of the process among other NGOs.
- Inclusive communication (incl. online communication)
  - via e.g. mailing lists – semi-open to interested NGOs.
  - Establish a CSO-NAP list server to share info and insights on NAP process
  - Coordination via Coalition CSR Watch Polska
- Work in groups (decision regarding structure: thematic/regional)
  - Working Group – with regional coordination by NGO in one region OR thematic groups (environment, education, health, family, etc.)
  - Discussions on common Agenda (it's a new topic) and coordination of contributions to consultations
- Identify time and space for consultations in CSO sector and cross-sectoral
  - Create working groups (discussion needed regarding structure - thematic/regional) and platform (online) to share information
  - Create working groups to be used to find an interest in different types of CSOs and start a public debate
  - Communication with other sectors incl. state, business, to make sure CSOs proposals are doable
  - Create multilateral coalitions and forums
- Building intelligence / SMART Goals / Common agenda
  - Introduction of SMART goals (framework for involved NGOs)
  - Use petition to Senate (new legislation from July 2015)
  - Consider cases together – an event organized to consider them aimed to increase motivation and help with self-education

Discussion: State Duty to protect

Actions:	Institutions leading on the given thematic issue	Allies
Making Public procurement and subsidies dependent on human rights protection declarations / including human rights aspects into the law amendment proposals	UZP, Parliament, Ministry of Economy,	Trade unions, NGOs, Employers organizations,
Non-financial reporting duty – legal change	Ministry of Finance, Ministry of Treasury (Ministerstwo Skarbu Państwa)	Trade unions, NGOs, business leaders, auditors, selected chambers of commerce
Introducing minimum wage per hour for all types of contracts	Ministry of Labour and Social Policy (MPIPS) Social Dialogue Council (Rada Dialogu Społecznego)	Trade unions, some business associations and organizations
Human Rights training for public administration and business	Chancellery of the Prime Minister (KPRM), KSAP	Selected embassies, NGOs, European Parliament’s Office, Council of Europe, Ombudsman’s Office in Poland, Universities
Strengthening whistleblowers’ protection	Ministry of Justice	Trade unions, NGOs, some business associations, UN Global Compact office in Poland

Opportunities (changes in the legal/other context that are imminent anyway):

- Non-financial directive implementation
- Public procurement directives implementation
- New government and new parliament (this could be both opportunity and threat)
- Trade unions activities on minimum wage

Steps for NGOs to take:

- Working with other NGOs- Coalition – to ensure common voice in consultations / process.

Discussion: Company responsibility to respect human rights – actions

- *Companies should undertake actions in the areas:*
  - *Corporate reports (transparency) - be open, transparent.*
  - *Corporate culture implementation*
  - *Education on human rights (to affect motivation of people)*
  - *Ensure effective system of control – based on human rights due diligence – to be able to ensure protection of human rights and prevent their violations).*
- *Implement internally:*
  - *Code of ethics, also for suppliers*
  - *Whistleblowing schemes allowing to report risks to human rights*
  - *Human rights aligned corporate culture that respects human rights*
- *Obligation to publish more information about certain policies of the company and provide an easy contact to responsible person in company (Contact point for CSR/Human rights and business)*

- *Reporting should be under the Board/CEO and not under the PR/Marketing to really ensure transparency and human rights protection*
- *Reporting on supply chain management (industry)*
  - *Supply chain of companies active globally*
  - *Their responsibility across the whole supply chains also in Global South Countries*
  - *Start from Ministry of State Treasure – ownerships/control of state owned enterprises.*
  - *Currently low fees/charges for not complying with legal /administrative requirements (e.g. carrying out investment without environmental assessment or planning permissions in terms of cost could be lower than complying with the laws. Thus – with too low charges/fines there is no incentive to abide the law)*
- *Clear and transparent procedures of risk management and investment assessment (financial sector)*
- *Build corporate culture that respects human rights*
- *Seminar(s) about Human rights and UNGPs (ideally in partnership with NGOs)*
- *There should be a public (social) oversight of the company's activities – public institutions (e.g. Ministry of economy, Ministry of Finances, UZP in case of public procurement, UOKiK in case of competition and consumer protection oversight), NGOs (Buy Responsibly Foundation, CentrumCSR.PL, Fundacja Frank Bold)*
- *Need to conduct dialogue with stakeholders, including clients, consumers.*

Aneks 6. Zestawienie odpowiedzi na kwestionariusz ewaluacyjny (Evaluation form)

1. Where you familiar with the topic of Business and Human Rights before the workshop?

- My knowledge was very limited. I just knew that governments are supposed to prepare the Action Plan for the UN guidelines.
- Yes, I do some research
- Rather not, of course I could have imagined but not thing that were discussed during the workshop
- The link is obvious. Though the aim of this workshop as I understand to show OECD Guidelines and this was a new and interesting knowledge for me
- Just a little – it was the workshop that provided a far more comprehensive picture
- So so
- Not so much
- Yes, I was
- Yes
- Not in the details
- Not so much
- Yes
- Yes – through work in the Clean Clothes Campaign ./ Buy Responsible Foundation

2. Did participation in the workshop gave you inspiration of what you / your organization could do to engage more actively in the Business and Human Rights policy area?

- I'm afraid I was too short at the workshop to have gained such knowledge. I regret that I was not able to attend the whole workshop.
- Yes, especially concerning access to remedy.
- Yes, not a leading role but some input is possible
- Yes, though we need to discuss this within the organization.
- Yes, I believe it was inspiring enough, actually very eye-opening
- Not yet concretely
- Yes
- Both on personal and organizational level
- On a personal level much more than on an organizational level
- Not sure
- Yes, it gave me some ideas how to try out OECD Guidelines in our work

3. Would your organization consider becoming a member of Koalicja CSR Watch Polska (which aims at becoming a network of CSOs active in the area of business and human rights)?

YES	5
YES- already are	1,
NO	
Not sure	6
Comment:	
<ul style="list-style-type: none"> • Yes, but we need first to have human resources to participate fully • I think it is not a decision for now 	

- This is not the main scope of our interests, however, the topic is so complex that we might get engaged in it.
- Not applicable
- The workload is the issue – not the topic/theme.
- It all depends on the Board. We need to weigh pros and cons and see what resources does it need from us?
- Not my call / decision

4. How do you evaluate the preparation of the training?

Needs improvement	Reasonable	Good	Highly Satisfactory	Excellent	No Answer
		1	5	7	
<ul style="list-style-type: none"> • Unfortunately I could only be present until lunch on the first day. • Very well organized, full of information, the only thing I would change is to provide more exercises that involve active participation. • All components + Logistics – all good 					

5. How do you value the program and content of day 1 of the training? Was there anything that you would like to have heard about during that day that was not covered?

Needs improvement	Reasonable	Good	Highly Satisfactory	Excellent	No Answer
1		1	6	6	
<ul style="list-style-type: none"> • Different methods and personal experience • Little engagement from participants. Presentations were sometimes boring. At times I did not see where is this going and what does it have to do with my organization. 					

6. How do you value the program and content of day 2 of the training? Was there anything that you would like to have heard about during that day that was not covered?

Needs improvement	Reasonable	Good	Highly Satisfactory	Excellent	No Answer
1			3	8	
Comment -- <ul style="list-style-type: none"> • Inspirational Group work • Was not very concrete – I am not sure what to expect afterwards. But definitely more interesting than the first day. 					

7. How do you evaluate the logistics (venue, food, etc) of the training ?

Needs improvement	Reasonable	Good	Highly Satisfactory	Excellent	No Answer
				13	
Comment <ul style="list-style-type: none"> • Excellent food, splendid location, great atmosphere • Amazing food and venue. 					

8. How do you value the overall organisation of the training?

Needs improvement	Reasonable	Good	Highly Satisfactory	Excellent	No Answer
			2	11	
Comment					

9. What is the most important thing you have learned during the training?

- That there are different levels of responsibility for observing human rights and it's a very complex system that is subject to interpretation.
- About due diligence in human rights
- Understood the topic of business and Human Rights. How I can make use of it in my work.
- That there is one more tool to promote human rights.
- Human rights and business is the issue that affects the life of every citizen and it is really crucial to make people aware of that fact, we need to generally increase awareness among society.
- The discussion on Business and Human rights can make more people realize better how much we are all connected, and how much human rights are about human relations. This is very important awareness raising.
- The general view of the UNGPs, the need to create the Polish National Action Plan, the character of cases presented to different NCPs.
- Networking
- OECD NCP staff point of view that country like Poland cannot obligate companies using public funds to follow UNGP and OECD Guidelines
- Guidelines and its concept as well as NCP work and experience
- I have learned how NCP works and I will pass it on to anyone who'd be interested in human rights in business.
- The UN impact assessment system
- WE can influence the process of NAPs creation. Support of Ombudsman and NCP

10. Do you have suggestions how we can improve future trainings?

- Less lectures, more interactive methods and practical stuff (like the test about the various levels of company's responsibility).
- No, it was excellent
- It was ok.
- Not really. I am fully satisfied with the workshop.
- There need to be more participants so that later on they can spread the word.
- Maybe more involving activities
- More getting to know other organizations (participants) – in order to be able to make future plans of actions
- More practical – less theoretical
- Recruitment of more engaged actors among civil society – more like longterm hope.

11. How would you like us to follow up on this training?

- Send us an update from time to time about how Poland is making progress towards the Action Plan for Human Rights and business.
- Prepare some information which contained most important information from this training
- The report is a good idea.
- Please make sure that the National Action Plan is designed.
- Send out detailed notes.
- We can comment on the recommendations.
- By expressing how each organization can get involved in the process of NAP

- Further session (new participants, wider topics) . Further development of the coalition.
- Regular updates on the process of NAP.

12. Do you have other comments?

- Thank you for the invitation and for following this important subject.
- I really admire hard work of the organizers. You did a really great job!
- Thank you!
- Be more careful, specific, grounded with comments on politics.
- Good luck with the NAP!
- Thanks for organizing!

Aneks 7. Wytyczne OECD na skróty¹

Rozdział	O czym mówi?
I. Pojęcia i zasady	<p>Wytyczne dotyczą przedsiębiorstw wielonarodowych we wszystkich obszarach ich działania.</p> <p>Firmy powinny przestrzegać prawa krajowego, a gdy jest ono sprzeczne z Wytycznymi - szukać sposobu na jak najszersze ich respektowanie bez łamania prawa krajowego.</p>
II. Polityka ogólna	<p>Firmy powinny mieć wkład:</p> <ul style="list-style-type: none"> » w trwały i zrównoważony rozwój, » respektować prawa człowieka, » powstrzymać się od niewłaściwego zaangażowania w działalność polityczną, nie podejmować działań odwetowych wobec pracowników zgłaszających praktyki sprzeczne z prawem, Wytycznymi lub polityką przedsiębiorstwa. <p>Wytyczne nie mogą być łamane także w łańcuchach dostaw i relacjach handlowych. Jeśli się to zdarzy - firmy powinny reagować. Aby eliminować negatywne skutki mogą wywierać nacisk na partnerów.</p> <p>Firmy powinny współpracować z interesariuszami i brać ich opinie pod uwagę przy planowaniu i w procesach decyzyjnych wpływających na społeczności lokalne.</p>
III. Udostępnianie informacji	<p>Firmy powinny udostępniać rzetelne informacje dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> » swojej działalności, » struktury, » sytuacji finansowej, » wyników, » własności, » nadzoru i pracowników <p>oraz powinny utrzymywać wysoki standard raportów finansowych i nie-finansowych.</p>
IV. Prawa człowieka	<p>Firmy powinny respektować prawa człowieka (unikać łamania i przyczyniania do tego) w ramach działalności swojej i partnerów oraz reagować na takie przypadki, gdy zaistnieją, także przez wywieranie nacisku na partnerów, tak aby i oni reagowali na takie zdarzenia.</p> <p>Firmy powinny mieć własną politykę praw człowieka, monitorować ją i mieć własne mechanizmy eliminowania negatywnych skutków swojej działalności.</p>
V. Zatrudnienie i stosunki przemysłowe	<p>Przedsiębiorstwa powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> » respektować prawa związkowe, » prawo do rokowań zbiorowych, » działać na rzecz skutecznej eliminacji pracy przymusowej i pracy dzieci, » szanować prawo do niedyskryminacji w zatrudnieniu i miejscu pracy. <p>Przedsiębiorstwa powinny udostępniać informacje:</p> <ul style="list-style-type: none"> » przedstawicielom pracowników, konieczne do negocjacji warunków zatrudnienia, umożliwiające im uzyskanie pełnego i prawdziwego obrazu wyników działalności jednostki lub całego przedsiębiorstwa, » restrukturyzacji lub likwidacji.

¹ Niniejszy materiał został opracowany przez KPK OECD / PAIiIZ. Jest on także dostępny na stronie polskiego KPK OECD.

	<p><u>i nie szantażować przeniesieniem działalności w odpowiedzi na negocjacje warunków zatrudnienia lub zorganizowanie przez pracowników związku zawodowego.</u></p> <p>Korporacje powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> » oferować najwyższe możliwe wynagrodzenie (co najmniej wystarczające na podstawowe potrzeby pracowników i ich rodzin), » zapewnić przestrzeganie BHP.
VI. Środowisko naturalne	<p>Przedsiębiorstwa powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> » opracować system zarządzania zbieraniem i oceną informacji o wpływie na środowisko naturalne i bezpieczeństwo, » powinny we właściwym czasie przekazywać informacje opinii publicznej i pracownikom o możliwym wpływie ich działalności na środowisko naturalne. <p>Przedsiębiorstwa powinny informować i konsultować się z lokalnymi społecznościami oraz umożliwiać właściwe szkolenia dla pracowników w zakresie bhp i ochrony środowiska.</p>
VII. Zwalczanie korupcji, namawiania do niej i wymuszeń	<p>Firmy – samodzielnie ani przez pośredników - nie powinny proponować dawać lub żądać łapówek w relacjach z urzędnikami publicznymi lub partnerami.</p> <p>Firmy powinny zabronić płacenia łapówek i dopilnować, aby wszelkie datki na cele polityczne były w pełni zgodne z publicznymi wymogami transparentności i zgłaszane zarządowi.</p>
VIII. Interesy konsumenta	<p>Firmy powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> » spełniać wszystkie prawnie wymagane standardy zdrowia i bezpieczeństwa, » dostarczać konsumentom informacji, do podejmowania świadomych decyzji, » zapewnić dostęp do pozasądowych mechanizmów rozwiązywania sporów » nie angażować się w jakiegokolwiek zwodnicze, wprowadzające w błąd, oszukańcze lub nieuczciwe praktyki. <p>Przedsiębiorstwa powinny współpracować z organami państwowymi w celu zapobiegania poważnym zagrożeniom dla zdrowia i bezpieczeństwa publicznego lub środowiska.</p>
IX. Nauka i technologia	<p>Firmy powinny przyjąć praktyki wspierające transfer technologiczny w sposób korzystny dla trwałego rozwoju i tam, gdzie to możliwe rozwinąć współpracę z lokalnymi instytucjami B+R.</p>
X. Konkurencja	<p>Przedsiębiorstwa powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> » prowadzić swoją działalność w sposób zgodny z regulacjami prawa konkurencji » powstrzymać się od ustalania cen, ustawiania przetargów i manipulacji rynkowych.
XI. Opodatkowanie	<p>Firmy powinny terminowo opłacać należności podatkowe zgodnie z literą i duchem prawa podatkowego i regulacji obowiązujących w kraju w którym prowadzona jest działalność.</p> <p>Powinny przekazać władzom informacje do poprawnego określenia wysokości podatków i unikać przerzucania zysków/ strat za granicą dla zmniejszenia obciążeń podatkowych</p>

Aneks 8. Najczęściej zadawane pytania nt. Wytycznych OECD i KPK OECD²

1. Kto może złożyć zawiadomienie o złamaniu Wytycznych OECD?

Może to zrobić każda „zainteresowana strona”, czyli społeczność lub jej członek, grupa pracowników lub osoby indywidualne poszkodowane przez działania przedsiębiorstwa, związki zawodowe, organizacje pozarządowe. Zawiadomienie mogą też składać osoby i organizacje zainteresowane działalnością przedsiębiorstwa np. inwestorzy, konsumenci, organizacje konsumentów. Składający skargę nie musi być jednocześnie poszkodowanym, ale musi wykazać swój związek ze sprawą np. wspieranie spraw danego typu w misji organizacji i dobrze by miał możliwość łatwego kontaktowania się z poszkodowanym.

2. Przeciwko komu można wnieść zawiadomienie o złamaniu Wytycznych OECD?

Zawiadomienie o złamaniu Wytycznych OECD można wnieść w odniesieniu do przedsiębiorstwa lub przedsiębiorstw z jednego z państw sygnatariuszy Wytycznych OECD, działającego w którymś z tych państw.

Dotyczy to wszystkich państw członkowskich OECD, a także Argentyny, Brazylii, Kolumbii, Egiptu, Litwy, Łotwy, Maroka, Peru, Rumunii, Tunezji, Kostaryki i Jordanu. Skarga musi się odnosić do firmy wielonarodowej lub powiązanej z nią – jego oddziału, dostawcy, podwykonawcy, licencjobiorcy, franczyzobiorcy, partnera handlowego. Przestrzeganie Wytycznych OECD jest obowiązkowe dla firm wielonarodowych mających siedzibę w krajach OECD.

3. Czego może dotyczyć zawiadomienie?

Zawiadomienie można wnieść w przypadku stwierdzenia złamania przez przedsiębiorstwo wielonarodowe lub z nim powiązane jednej lub kilku zasad opisanych w którymś z 11-stu rozdziałów Wytycznych OECD. Zawiadomienia mogą dotyczyć spraw bieżących, starych spraw, do których firma odpowiednio się nie odniosła lub sytuacji, które mogą skutkować pogwałceniem Wytycznych OECD w przyszłości.

4. Gdzie należy złożyć skargę?

Co do zasady skargi należy składać w Krajowym Punkcie Kontaktowym OECD (KPK OECD) w kraju, na terenie którego nastąpiło naruszenie Wytycznych. Jeśli kraj, gdzie to nastąpiło nie jest sygnatariuszem Wytycznych i nie ma KPK OECD, skargę należy złożyć w kraju, w którym znajduje się siedziba przedsiębiorstwa wielonarodowego. Gdy siedziba firmy nie leży na terenie żadnego z państw deklarujących przestrzeganie Wytycznych sprawa nie kwalifikuje się do rozpatrywania przez KPK OECD. Jeśli sprawa dotyczy kilku przedsiębiorstw lub kilku państw – najlepiej podzielić ją i złożyć każdą część odpowiednio we właściwym KPK.

5. Jak można złożyć zawiadomienie?

Składając skargę należy dokładnie opisać, co stanowi przedmiot zawiadomienia, jakie działania zostały już podjęte w sprawie, kto był poszkodowanym oraz jaki jest związek zawiadamiającego ze sprawą.

Zanim złoży się skargę warto sprawdzić, które KPK jest właściwe dla sprawy. Dobrze też jest - odwiedzić stronę internetową tego KPK. Część z nas posiada formularze zawiadomienia, które porządkują i ułatwiają przygotowanie skargi. Należy też pamiętać, że im staranniej przygotowana i dokładniej skarga, tym krócej trwa jej analiza w KPK.

---

² Niniejszy materiał został opracowany przez KPK OECD / PAIIIZ. Jest on także dostępny na stronie polskiego KPK OECD.

6. Dlaczego warto złożyć zawiadomienie?

Postępowanie oparte o Wytyczne OECD pozwala stronom wspólnie przy wsparciu profesjonalnego mediatora poszukiwać polubownego rozwiązania sytuacji spornej. Mediacje w wielu przypadkach są szybsze i tańsze od postępowania sądowego, ale go nie wykluczają jeśli strony podejmą taką decyzję. **Największą zaletą takiego postępowania jest fakt, że strony dzięki niemu zachowują pełen wpływ jego na przebieg i wynik.**

7. Co z zawiadomieniem zrobi KPK?

KPK dokonuje wstępnej oceny zawiadomienia pod kątem jej zgodności z zakresem przedmiotowym Wytycznych OECD. Jeśli KPK uzna, że ma podstawy do przyjęcia zgłoszenia (jest właściwe do rozpatrywania sprawy, posiada wszystkie niezbędne informacje na jej temat) przygotowuje ocenę wstępną. Zawiera ona podstawowe informacje o sprawie.

KPK przyjmując sprawę nie stwierdza winy przedsiębiorstwa. KPK zobowiązuje się do zbadania zarzutów i zaproponowania stronom udziału w mediacjach.

8. Jak KPK rozstrzyga sprawę?

KPK nie rozstrzyga spraw w takim sensie, jak robią to sądy. Podstawowym zadaniem KPK OECD jest rozpowszechnianie zasad zawartych w Wytycznych OECD. KPK dążą więc do tego, by przedsiębiorstwa, w których zdarzą się naruszenia Wytycznych porozumiały się z poszkodowanymi i wspólnie z nimi wypracowały rozwiązania. Twórcy Wytycznych i osoby zaangażowane w sieć KPK wierzą, że tego typu porozumienia będą się przyczyniać do odpowiedzialniejszego prowadzenia działalności biznesowej w przyszłości. KPK podejmuje się głębszego zbadania i oceny sprawy tylko w sytuacji, gdy sprawa została przez KPK przyjęta, ale nie ma możliwości doprowadzenia do jej polubownego rozwiązania, ponieważ jedna ze stron nie zgodziła się na mediacje lub mediacje upadły.

9. Czy zgłoszenie skargi jest poufne?

Podstawowymi zasadami, z których KPK korzysta w swojej pracy:

- ochrona poufności informacji biznesowych i innych danych, oraz interesów stron, których dotyczy sytuacja,
- i zachowanie pełnej poufności rozmów stron i ze stronami w ich trakcie, a zwłaszcza podczas mediacji.

Istnieje możliwość złożenia zawiadomienia w dużej mierze poufnie, niejawnie mogą zostać np. dane pracowników, którzy złożyli daną skargę. Nie jest jednak możliwe, aby poufna pozostała całość zawiadomienia, ani nazwa organizacji, która ją składa. Krajowe Punkty Kontaktowe przyjmują też skarg anonimowych.

Jednocześnie KPK OECD ma obowiązek informować o fakcie złożenia zawiadomienia oraz o wyniku końcowym. Oznacza to opublikowanie przez KPK oceny wstępnej i oświadczenia końcowego na stronie internetowej. Dane stron w oświadczeniu wstępnym podawane są tylko, gdy sprawa została przyjęta przez KPK.

10. Czy wszystkie KPK przestrzegają tych samych zasad?

Z reguły tak. Wszystkie KPK działają w sposób jasny, dostępne, transparentny i kompetentny, a kierowane do nich skargi oceniają bezstronnie, przewidywalnie i sprawiedliwie. Niemniej w praktyce KPK nieco różnią się sposobem funkcjonowania i każdorazowo same określają zasady. Stąd współpracę z danym KPK dobrze rozpocząć od lektury jego strony internetowej.

Aneks 9. Informacja nt. Koalicji CSR Watch Polska

Koalicja CSR Watch Polska (dalej: Koalicja) to nieformalna platforma organizacji społeczeństwa obywatelskiego, działających na rzecz ochrony i poprawy przestrzegania praw człowieka i zasad zrównoważonego rozwoju w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w międzynarodowych standardach i umowach dotyczących praw człowieka.

Koalicja CSR Watch Polska działa na rzecz poprawy przestrzegania praw człowieka w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z duchem Wytycznych ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka i Wytycznych OECD dla Przedsiębiorstw Wielonarodowych, dąży do zmiany paradygmatu w tym zakresie poprzez wpływ na otoczenie prawne i standardy działania, kształtowanie etycznych postaw przedsiębiorstw oraz wspieranie promocji odpowiedzialnych postaw konsumenckich i idei Sprawiedliwego Handlu.

Koalicja jest także uważnym i krytycznym obserwatorem aktywności przedsiębiorstw działających w Polsce, polskich przedsiębiorstw działających za granicami państwa; oraz funkcjonowania Krajowego Punktu Kontaktowego OECD i innych instytucji, i organów państwowych odpowiedzialnych za zapewnienie przestrzegania praw człowieka w tym obszarze tematycznym. Koalicja zamierza także podejmować w stosunku do administracji publicznej i przedsiębiorstw działania monitorujące i kontrolne pod kątem przestrzegania praw człowieka w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej oraz działań na rzecz zapewnienia odpowiednich ram prawnych i polityki państwa w tym zakresie.

Koalicja powstała w czerwcu 2014 r. i stanowiła odpowiedź na potrzebę utworzenia w Polsce platformy organizacji społeczeństwa obywatelskiego, która stanowiłaby partnera do dialogu z administracją publiczną, organizacjami reprezentującymi przedsiębiorców i pracodawców, związkami zawodowymi i innymi instytucjami, oraz organizacjami międzynarodowymi działającymi na rzecz odpowiedzialnego biznesu. Od listopada 2015 r. Koalicja jest członkiem sieci OECD Watch (www.oecdwatch.org). Koordynatorem Koalicji jest Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu.

CZŁONKOWIE I CZŁONKOWIE-OBSERWATORZY KOALICJI:

1. Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu (koordynacja)
2. Amnesty International Polska
3. Clean Clothes Polska
4. Fundacja Frank Bold (dawniej: Ekologiczny Serwis Prawny)
5. Fundacja Dzieci Niczyje
6. Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fair Trade Polska
7. Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
8. Fundacja Inna Przestrzeń
9. Instytut Badań Polityczno-Prawnych
10. Koalicja Karat
11. ODE Źródła
12. Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu
13. Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego
14. Helsińska Fundacja Praw Człowieka (członek-obserwator)

Aneks 10. Rekomendacje dot. poprawy efektywności funkcjonowania KPK OECD w Polsce³

- Mediacje to z pewnością trudny, ale jednocześnie jeden z najbardziej efektywnych i trwałych sposobów rozwiązania sporów. Rekomendowane jest zatem, by wzmocnić potencjał KPK OECD w Polsce poprzez usunięcie instytucjonalnych i strukturalnych barier, które ograniczają możliwości jego funkcjonowania. Zważywszy, że KPK OECD jest jednym z mechanizmów rozwiązywania sporów, o których mowa w III Filarze Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka⁴, warto wykorzystać szansę, jaką daje proces prac nad Krajowym Planem Działań w obszarze biznesu i praw człowieka⁵, aby wzmocnić rolę i efektywność KPK OECD, podobnie jak to zrobiła Dania. W tym kontekście warto także rozważyć czy usytuowanie KPK OECD w PAliIZ jest rozwiązaniem, które należy utrzymać czy może jednak należy rozważyć inną jego 'lokalizację'.
- Jednym z elementów wzmocnienia KPK OECD i zapewnienia jego niezależności i bezstronności jest utworzenie międzysektorowego ciała doradczego przy KPK OECD, które z jednej strony wsparłoby KPK w stworzeniu krótko- i długoterminowej strategii działania KPK OECD, jak również byłoby odpowiedzialne za rozpatrywanie skarg na przedsiębiorstwa. Wydaje się, że ze względu na rolę, jaką odgrywają partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, warto rozważyć opcję, w której skład takiego ciała obejmowałby niezależnego przewodniczącego KPK OECD (tryb wyboru uwzględniający wyrażenie aprobaty wszystkich kluczowych interesariuszy), niezależnego/ych eksperta/ów, przedstawicieli krajowych członków organizacji TUAC, BIAC i OECD Watch reprezentujących 3 kluczowe grupy interesariuszy, a także przedstawiciela Sekretariatu KPK OECD. Ciało to powinno mieć wsparcie w Sekretariacie, którego lokalizacja w PAliIZ, przy założeniu, że ciało eksperckie będzie niezależne w podejmowaniu decyzji, nie będzie wówczas miała większego znaczenia.

Udział przedstawicieli administracji publicznej w ciele doradczym/sterującym jest niewskazany z powodu potencjalnego konfliktu interesów, szczególnie w sytuacji, gdy do KPK wpłynęłaby skarga na przedsiębiorstwo z udziałem Skarbu Państwa lub też przezeń kontrolowane. Można natomiast rozważyć wariant holenderski, tj. sytuację, w której przedstawiciele administracji wchodziły w skład ciała doradczego/sterującego, ale nie mają prawa głosu przy podejmowaniu decyzji dotyczących rozpatrywania skarg.

³ Część rekomendacji zawartych w niniejszej części była już prezentowana już w 2013 r. w: Beata Faracik, Nota koncepcyjna: [O potrzebie reformy i wzmocnienia Krajowego Punktu Kontaktowego \(KPK\) OECD, czerwiec 2013](http://www.allerhand.pl/images/Nota1.pdf), <http://www.allerhand.pl/images/Nota1.pdf>.

⁴ Wytyczna nr 25 i komentarz do niej.

⁵ W lipcu 2015 r. w liście wystosowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych do Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu poinformowano o wskazaniu tego resortu jako odpowiedzialnego za koordynację działań mających doprowadzić do wypracowania i przyjęcia Krajowego Planu Działań w obszarze biznesu i praw człowieka wdrażającego Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka przez polską administrację. List ten, będący odpowiedzią na apel ponad 30 CSOs i związków zawodowych, jest dostępny na stronie: http://pihrb.org/wp-content/uploads/2015/07/odpowiedz_MSZ_na_apel_30_organizacji_ws._NAP_on_BHR.pdf.

- Rozważając reformę KPK OECD należy pamiętać o tym, aby sam KPK OECD był:
  - „widoczny”: miał możliwość i podejmował działania informacyjne i promujące Wytyczne OECD;
  - przystępny: aby dostęp/kontakt z KPK i proces składania skargi nie był uciążliwy, zaś sam KPK reagował szybko na zapytania stron w trakcie rozpatrywania skargi;
  - przejrzysty: m.in. publikował wyniki rozpatrywanych spraw;
  - odpowiedzialny i rozliczalny względem interesariuszy, partnerów społecznych, parlamentu, m.in. dzięki regularnym spotkaniom czy corocznym raportom.
- Podczas reform należy także pamiętać, aby proces rozpatrywania skarg spełniał kryteria wskazane w Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka (Wytyczna nr 31) oraz minimalne kryteria wskazane przez OECD Watch, a więc był:
  - bezstronny: zapewniał bezstronność podczas rozpatrywania skarg;
  - przewidywalny: zapewniał jasną i łatwo dostępną publicznie informację nt. roli KPK OECD i procesu skargowego;
  - sprawiedliwy: umożliwiał stronom udział w procesie na równych i sprawiedliwych zasadach;
  - zgodny/kompatybilny z Wytycznymi: tzn. był oparty na zasadach wskazanych w Wytycznych OECD.
- Zapewnienie współpracy z niezależnymi ośrodkami prawnymi oraz Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie wsparcia merytorycznego przy rozpatrywaniu kierowanych do KPK OECD skarg.
- Zwiększenie zasobów ludzkich KPK OECD do min. 2 osób dedykowanych do tego zadania w wymiarze co najmniej ½ etatu każda. Zatrudnienie dwóch osób zamiast jednej przyczyni się do zmiany dynamiki pracy Punktu oraz zmniejszy ryzyko przerwania ciągłości działań w przypadku odejścia jednej z nich.
- Wpisanie we wskaźniki uczestnictwo w 1 międzynarodowym i 1 krajowym szkoleniu z zakresu mediacji rocznie, co pozwoli KPK na stworzenie sieci ekspertów i organizacji współpracujących oraz poznanie i włączenie się w europejskie trendy w instytucjach zajmujących się mediacjami.
- Udział KPK OECD w KPK Peer Review, będących doskonałą okazją do porównania doświadczeń i wychwycenia dobrych praktyk.
- Wpisanie we wskaźniki (jako załącznik) rocznej strategii rozwoju KPK (podstawa do sprawozdania).
- Wpisanie we wskaźniki co najmniej jednego seminarium skierowanego do związków zawodowych, NGO lub innych interesariuszy, którzy mogą być zainteresowani składaniem skarg do KPK OECD. Jeśli chodzi o promocję Wytycznych OECD wśród firm, nacisk powinien

zostać położony na dotarcie i edukację firm otrzymujących od państwa wsparcie finansowe jakiegokolwiek rodzaju.

Powyższe działania mogą być realizowane jedynie w przypadku, gdy zapewnione zostaną zwiększone środki finansowe na działalność KPK OECD. Rekomendowane jest podpisanie przez resort sprawujący nadzór nad PAiiZ oddzielnej umowy z PAiiZ odnośnie działalności KPK OECD, co zapewni wydatkowanie środków zgodnie z ich przeznaczeniem (nieprzenoszenie ich na inne działania lub szkodliwe oszczędzanie).